

SİLİFKE YÖRESİNDEN ALTI YENİ TÜRKÜ

SIX NEW SONGS FROM SİLİFKE

ШЕСТЬ НОВЫХ НАРОДНЫХ ПЕСЕН ИЗ РАЙОНА СИЛИФКЕ

Sonat SEYHAN*

ÖZ

Halk türküleri ait olduğu toplumun kültürel yapısının bir göstergesi, aynı zamanda halkın kendisini özgür bir şekilde ifade etme tarzıdır. Silifke halk Türküleri de yörenin kültürünü yansıtan halkbilim öğelerinden biridir. Bu zamana kadar yapılan, Silifke Türküleriyle ilgili, müzikal açıdan bilimsel bir halkbilimi araştırması ve derlemesi yapılmamış olması, bu makalenin oluşum nedenidir. Çalışmada, halk türküleri kavramlarıyla ilgili bilgiler verilmiş, halkbilimi araştırmacılarının görüşleriyle birlikte açıklanmıştır. Araştırma alanımız Silifke ve yörelerinden derlenen halk türkülerinin tespit edilerek kayıt altına alınması, böylelikle bu türkülerin gelecek kuşaklarımıza aktarılmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halk müziği, Silifke ve yöresi halk türküleri.

ABSTRACT

The folk are a demonstration of the cultural structure of the society to which the folk belong, and at the same time the way the people express themselves freely. Silifke is one of the folklore texts that reflect the cultures of the people. Until this time, the research and compilation of a scientific folklore from the musical point of view regarding the Silifke Turks, is the reason for the formation of this article. In the study, information about the concepts of folk dancers was given, together with the views of folklore researchers. Our research area is aimed to detect and record the folk songs compiled from Silifke and its regions and thus to transmit these songs to future generations.

Key words: Folk music, Silifke and Regional Folk Music.

*Karadeniz Teknik Üniversitesi G.S.E. Müzik Öğretmenliği Bölümü. TRABZON
(sonatseyhan@gmail.com)
DOI: 10.17498/kdeniz.396833

АННОТАЦИЯ

Народные песни, это способ которым люди свободно выражают себя и свои мысли. В народных песнях района Силифке отражаются местные народные обычаи. Силифкская фольклорная музыка по научному до сих пор не изучена. Это и послужила поводом нашего исследования. В статье наряду с мнениями исследователей фольклора даются и объясняются сведения о концепциях народных песен. Целью нашего исследования является обнаружение и запись народных песен, Силифкейского района и сохранение для будущего поколения.

Ключевые слова: народные песни, песни Силифке.

1.Giriş

Araştırmamıza merkez aldığımız Silifke yöresi Güney Anadolu'nun tarih ve folklor denince ilk akla gelen şehirlerindedir. Tarihin ilk çağlarından beri yöre birçok ulusların ilgisini çekmiş, orta çağın sonlarına kadar uygarlıkların beşiği olmuştur. Silifke 1228 yılında Selçukluların eline geçince, buralara Karaman'lı Türkmen boyları yerleştirildi. Yörenin bir bölümü de orta Asya kökenli olduğu gibi, başka uluslardan kültür değişimlerine uğramıştır.

Müzik folkloru ilk olarak Almanya'da 1778 yılında şair ve filozof Herder'in araştırma teknikleriyle halk şarkıları ve şiirleri ile başlamıştır. Grim kardeşlerin ortaya çıkmasıyla birlikte canlılığı artan folklor hareketleri daima ön sıradaki yerini korumuştur. (Demirci İstanbul 1938, 328-329 a.mlf)

Türk Halk Müziği halkın içinden gelen duygu ve düşüncelerin ezgilerle ifade etmesidir. Müzik folkloru burada oluşturulan ezgilerden başka kökleri eski Orta Asya'ya kadar giden tertemiz ezgiler vardır. Yöreye yerleştirilen halk eski adıyla İçel halkı o günden bu yana toplu yaşadıkları için Orta Asya'dan getirdikleri dil ve kültür özelliklerini hiç değiştirmemişlerdir.

“Müzik Folkloru” ifadesi “Müzik Sosyolojisi” (Müziğin Toplum Bilimi), “Müzik Antropolojisi” (Müziğin İnsan Bilimi), “Müzik Psikolojisi (Müziğin Ruh Bilimi)” ifadelerinde olduğu gibi “Müziğin Halk Bilimi” anlamında kullanılmaktadır. Bu ifade ile yalnızca eser, yani “Türkü Üretimi ve İcrası”nı değil, müziğin etrafında oluşan halk kültürüne dair bütün öğeler kastedilmektedir. Çeşitli ülkelerde “Folklor Müziği”, “Müzik Folkloru” alanı, folklorik bakımdan türkünün tarihi, üretilme sebepleri, üretim ve icra ortamları, üretici şahsiyetler, çalgılar ve benzerleri gibi birçok konuyu kapsamaktadır. Türk Müzik Folkloru” söz konusu olduğunda, bütün Türk dünyası müzik folkloru kastediliyor olmakla birlikte; Türkiye'yi esas aldığımızda “Kürsübaşı”, “Ferfene”, “Harfana-Herfene”, “Barana”, “Sıra Gecesi”, “Velime Gecesi” ve benzerleri gibi icra ortamları; bu ortamlardaki geleneğe dair uygulamalar; çalgı yapımı ve icrası, çalma teknikleri, sesle icra geleneği; halk şairleri, âşıklar, mahallî sanatçılar ve benzerleri gibi icracılar; içerik, anlam ve etkiler gibi birçok konu “Müzik Folkloru”nun konusu olmaktadır. Eğitim ve mesleği müzikle ilgili olmamakla birlikte “Türkü” ile ilgili çalışma yapan insanları bir yana bırakırsak; ulaşılabildiğimiz kaynaklara göre, Halk Bilimi (Folklor-

Folklore) çalışmaları içinde “Müziğin Halk Bilimi (Müzik Folkloru)”ne ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların çoğunun, yararlanılan kaynaklarda görüleceği üzere, “Müzik” ile ilgili veya müzik bilen insanlar tarafından değil, “Halk Edebiyatı” ve bu alan içinde yer alan “Halk Şiiri” ve “Âşık Edebiyatı” gibi “Halk Biliminin araştırma alanlarında uzmanlaşmış kişiler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. EROĞLU, (2010). Silifke yöre müziği üzerine bugüne kadar yapılmış tek sistemli çalışma olan kapsamı bizzat yöreden derlediğimiz 6Türkü ile genişletilmiştir.

2.Araştırmanın Konusu

Silifke ve yörelerinden derlenen halk türkülerinin tespit edilerek kayıt altına alınması, Silifke müzik folklorunun araştırılıp türkülerin değerlendirildiği çalışmamızda, türküler kaynak kişilerden alınıp incelenmiş ve dikte edilmiştir. Bu türküler ile ilgili TRT Kurumu Türk Halk Müziği Repertuarı genel bir incelemeden geçirilmiştir.

3.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Silifke müzik folklorunun tüm müzikal yapısıyla ilgili derlenen türkülerin hatasız bir biçimde notaya alınması ve Silifke müzik folklorunun ilgili unsurların araştırılıp bilimsel neticelere ulaşılması amaçlanmıştır.

4.Araştırmanın Önemi

Silifke müzik folklorunun 6 adet yeni türküler ilk kez tarafımızdan derlenerek, müzik yönünden yaptığımız derleme çalışması ilk olma ve devamında gelecek çalışmalara yol göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

5.Araştırmanın Kapsamı

Çalışmamızda Silifke yöremizde yaşamış kaynak kişiler; Saraydın köyü yörüklerinden Musa Yıldız, Çatak köyünden Mustafa Andaç (kemancı), Halil Parlat, Aziz Eren, Gıca köyünden Hacı Şükrü Yakar, Osman gül, Boyninceli köyünden Hüseyin Dalcı'nın ses kayıtlarından Silifke türkülerini derlenmiş ve Silifke müzik folkloru hakkında bu kaynak kişilerden bilgiler edinilmiştir.

6.Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Silifke yöresi, kültür ve folklorik bakımından saf ve katışıksız bulunan nadir bölgelerden biridir. Silifke yöresinde, derlediğimiz Türkü repertuarında “Silifke Türküleri” başlığı açılacak kadar sayısız derlemeler ve örneklerle doludur. Çalışmamızın örnekleme olarak, Silifke, kaynak kişiler saraydın köyü yörüklerinden Musa Yıldız, Çatak köyünden Mustafa Andaç (kemancı), Halil Parlat, Aziz Eren, Gıca köyünden Hacı Şükrü Yakar, Osman gül, Boyninceli köyünden Hüseyin Dalcı adlı kişilerin yararlanılmıştır. Çalışmamızda derlenen türkülerin sesli kayıtlardan notaya aktarılmasında azami dikkat ve titizlik gösterilmiş, notaya büyük bir hassasiyetle aktarılmıştır. Yukarıda belirtilen çalışma metodumuz kapsamında Silifke Müzik folkloru ile ilgili doğru ve eksiksiz, bilimsel bilgilere ulaşılması hedeflenmiştir.

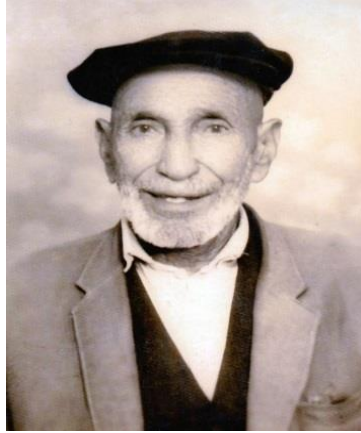
7.Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın önceliği olarak Silifke yöresi türkülerini ile ilgili bugüne kadar yapılmış çalışmalar taranmış ve Silifke müziği ve kaynak kişiler hakkında bilgi

edinilmiştir. Silifke yöresi folklorik yaklaşımla incelenmiştir. Kaynaklarımızın başında Özcan Seyhan gelmektedir. Derlenen türküler notaya aktarılmış, Araştırma kaynak derlemesine dayalı niteliksel bir çalışmadır. Çalışmada Türk halk biliminin araştırma konularından olan Türk Halk Edebiyatı ve THM ile ilgili kaynaklar taranarak konuyla ilgili uzman görüşleri alınmış, kitaplar incelenmiş ve makaleler okunup tarandıktan sonra makale yazımına geçilmiştir.

Yaşar ANDAÇ (KEMANCI) 1958

Halit PARLAT 1968

SİLİFKE YÖRESİNDE DERLENEN 6 YENİ TÜRKÜ

YAYLA YOLLARI
Türkmen kaşık oyunu

SİLİFKE 1958
Derlenen kişi yeri: Hüseyin Dalgıç
SİLİFKE/BOYUNCELİ
Notaya alan: Sonat SEYHAN

Canlı
Saz

A ŞİP A.....ŞİP.....Gİ DER YAY LA.....
GA-YET GÜ ZEL.....OL SA YI Gİ.....

NİN YO.....LU..... SE-Hİ LE.... DA.....
DİN YARI..... O - DA GE LİR.....

YAN-MAZ YAY LA NİN..... GÜ..... LU
BIN BİR İ..... Kİ NA Zİ..... LE

2. YAĞAR YAĞMUR İŞİLAŞIR SAYLARI
ELİ GÖÇER BOZULAŞIR DAYLAĞI
TAZE GELİN KOÇ YİĞİDİN YAYLAĞI
GELİNDEN USANMIŞ KIZ İSTER GÖNÜL

3. YAYLA YOLLARINDA GÖÇ KATAR KATAR
ÖGRÜNDEN AYRILMIŞ BİR PALAZ ÖTER
ÖTME PALAZ ÖTME SENİ TUTARLAR
TUTARLARDA DAR KAFESİ KATARLAR.

NOT: Bu ezgi çalınırken oyuncu, gümbeni-gümbeni ve gökdoğu-gökdoğu diye şarkıya eşlik eder.

ALIM AMAN
KADIN OYUN HAVASI

SİLİFKE/ÇATAK KOYU
Halil PARLAT 1968
Notaya alan: Sonat SEYHAN

KOPRU DEN GE CE MI YOM ALMA MANA MANA MAN GÜLÜMA MANA MAN A MAN
BANA YARDAN GÜÇ-DER LER

AZ DOL DUR İ CE MI YOM AZ DOL DUR İ CE MI YOM ALI BEY Lİ YAR CİM DAL Lİ
YER TAT Lİ GE ÇE ME YOM YAR Bİ BEN GE CE MI YOM

HEM PO YEN Lİ HEM SAK Lİ A Lİ BEY Lİ YAR HE ME DE YÜ KUM KAL DI GE MI DE

ON BEŞ KIZ KUR HAN OL MÜN Bİ ZİM Gİ Bİ Yİ Gİ DE

DÖNE

Silişke Çatak köyünden 1968
Derlenen kişi: Halit Parlat
Aziz Eren
Notaya alan: Sonat SEYHAN

Canlı
Saz

E KIN EK TİM DER MEZ LER SE- Nİ BA NA VER MEZ LER
E--GİL E.....GİL Ö- PE YİM DE AY KA RANLIK GÖRMEZ LER
A- MAN DÖ NE DÖ NE GE LİN Mİ OL DUN Yİ NE
YAT KO LU MUN ÜS TÜ NE DE U YU TA YİM GE NE

OĞLANA

Silişke, Çatak köyü 1968
Derlenen kişiler Halit Parlat ve Aziz Eren
Notaya alan: Sonat SEYHAN

Canlı neşeli

BEN A TI MI NAL LA TI RİM
BEN YA RI MI OY NA TI RİM
OK KA (DA) MA Zİ LI LAN NA LI LAN
DÖK ME (DE) Zİ LI LEN Zİ LI LEN
OK KA DA NA LI LI LAN NA LI LAN
DÖK ME DE Zİ LI LEN Zİ LI LEN
OĞ LANA OĞ LA NA OĞ LA NA VAY (Saz)
MA LIM MÜLKÜM SA MUR KÜR KÜM OĞ LA NA VAY

2. GİRDİM YARIN BAHÇESİNE GÜLLER AÇIVERDİ
ANASINI ARARIKEN KIZI SEÇİLİ VERDİ
NAKARAT
ELLERİ TOPACIK TOPACIK KENDİSİ KÜÇÜCÜK KÜÇÜCÜK
3. BASTIM İĞDENİN DALINA DAL KIRILIVERDİ
ANASINI ARARIKEN KIZI SARILIVERDİ
NAKARAT
ELLERİ TOPACIK TOPACIK KENDİSİ KÜÇÜCÜK KÜÇÜCÜK

DÖKTÜRÜ

Siliñke, Çatak köyü 1968
Halkî PARLAT
Notaya Alan: Semî SEVHAN

ÇAL DI GİM KE MAN HAL LE RİM YA MAN
ÇOK MU İÇ TİM A NAM KA FA LA RİM DU MAN
DÖKTÜR A NAM DÖKTÜR SA NA VE RE Sİ YE ÖP TÜR SA NA

ÇALDIĞIM KEMAN HALLERİM YAMAN ÇALDIĞIM BAĞLAMA KARA GÖZLÜM AĞLAMA
ÇOKMU İÇTİM ANAM KAFALARIM DUMAN BEN BÜRALI DEĞİLİM BANA GÖNÜL BAĞLAMA
NAKARAT:DÖKTÜR ANAM DÖKTÜR SANA NAKARAT
AL YANAKTAN ÖPTÜR SANA ELİNDE SÜT KÜREĞİ SÜTTEN BEYAZ BİLEĞİ
ÇALDIĞIM SAZDIR ETTİĞİN NAZDIR BENİ ALMAYAN KIZLARIN KABUL OLMUZ DİLEĞİ
BENDE BİR YAR SEVDİM O DA BANA AZDIR NAKARAT
NAKARAT

AŞIK ATALIM MI

Siliñke koca köyü 1967
Halkî şikâri Yalvar ve Osman GİLİ
Notaya alan: Semî SEVHAN

Çabukça

heyhey... Gİ DE GE LE... TUTMAZ OL DU DİZ LE RİM
YAVRUM DİZ LE RİM... KUZUM DİZ LE RİM... SE VİP SE VİP
AY RİL MAK MI SOZ LE RİN SOZ LE RİN
A ŞIK A TA LIM MI SO YUN YA TA LIM MI
KIZA NAN BU BAN DUY MA DAN KIZ KA ÇA LIM MI

2. HEY HEY GİDE GELE BEN SİLAMDAN İRADİM
SEVİP SEVİP AYRILMAK MI MURADIN
3. HEY HEY, BEN BİLİRİM SULAR GİBİ AKMAYA
SENİN GİBİ BİR GÜZELE BAKMAYA
4. HEY HEY, KABACAĞIN GÜRÜLTÜSÜ DAL İLE
KOÇ YIGİDİN EĞLENCESİ YAR İLE

Sonuç

“Müzik yaratma (oluşturma, meydana getirme) işi, insanın yaratma edimiyle ilgilidir. İnsanı özel kılan da yaratma edimidir. Her ne kadar doğada tekemmül etmemiş müzik unsurları varsa da insanoğlu hazır bulduğu bu melodilere çok şey katmıştır.” (Eroğlu, 2010: 18)

Nitelikleri bakımından halkî olan yani halk kültürüne dayalı olan bir müzik eseri, yazarı belli olsun veya olmasın, halka mal olmuş ise “türkü”dür ve de anonimdir.

Mersin (İçel) ilinin Silifke ilçesinde yapılan derleme çalışması neticesinde 6 türkü derlenmiştir. Bunların ikisi tanesi garip dört tanesi de hüseyni türküdür. Silifke türkülerinde ağırlıklı olarak klasik Türk müziğinde kürdi denilen makam dizisi kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra hüseyni ve hicaz makam dizilerinin de Silifke türkülerinde kullanıldığı belirlenmiştir. Çalışmamızda Silifke ve köylerindeki kaynak kişiler bu yörede çalınan türküler bizzat bu kişilerden derlenmiştir. Türkülerin derlenmesi Silifke müzik folklorunun tüm yönleriyle incelenmesi gerekmektedir. Bunun için bugüne dek yapılmış tüm derlemeler incelenmeli, yeni türkülerin yanı sıra daha önce derlenmiş türküler de arşivdeki verilerle karşılaştırılmalıdır. Silifke halk müziğinde zaman içinde gerçekleşen değişiklikler ve sözlerdeki farklılıklar tespit edilmelidir.

KAYNAKÇA

EROĞLU, Türker (2010), Türk Dans Antropolojisine Giriş, Yurt Renkleri Yayınları, Ankara.

EROĞLU, Furkan Balategin (2014) Söz ve müzik açısından Türkü Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

SEYHAN, Özcan (1958-1968) Makaralı teyp kayıtları

SEYHAN, Sonat (2001) Silifke yöresinde yaşayan Tahtacı oymakları halk türküleri yüksek lisans tezi, Konya.

Yusuf Ziya Demirci, Köy Halk Türküleri, İstanbul 1938, s. 101, 328-329; a.mlf., “Dünyada İlk Musiki Folklor Hareketleri”,